

Laaritz Sand m.fl.

«La Mæde gå for resten»

(Innlegg i «Morgenbladet» nr. 53)

Bakervest ligger mer i underlag
hvordan «Folk og Land» om samme
sak.

Fangene på Bjørkelangen

Benådningsandragende sendt til Kongen av en rekke fremstående personer

Hamar biskop har sendt følgende til H. M. Kongen.

«TIL KONGEN

Vi tillater oss i ærbødighet å søke Kongen om benådning av de fanger som etter rettsoppgjøret ennå soner sin straff i våre fangeleirer. Vi tenker på de hjem som har måttet savne dem så lenge, og ber om at våre ansvarlige myndigheter nu lar nåde gå for rett og lar fangene komme tilbake til sine pårørende.»

Benådningsandragendet er undertegnet av: Biskop Kristian Schjelderup, overretts-sakf. Synnøve Stray Fischer, professor Francis Bull, professor Didrik Arup Seip, pro-

fessor Sverre Steen, professor Bjørn Helland-Hansen, professor Anatol Heintz, professor Harald Schjelderup, biskop Johannes Smidt, domprost Hans Finstad, sogneprest Knut Mollestad, overlege John Leikvam, overlege Einar Murstad, overlege Kristian Stray, lege Einar Lundby, fhv. statsråd Johan E. Mellbye, redaktør Ole Øisang, rektor O. F. Olden, lektor Odrun Kaarstad, skipsreder Knut Utstein Kloster, generalkonsul Erling Lind, lagmann Carl Bonnevie, høyesterettsadvokat Heuch Bugge, Ingeborg Refling Hagen, Nils Flakstad, Amalie Christie, Mary Barratt Due og Johan Falkberget.

«Folk og Land» 21/11. 53

La nåde gå for rett

Av Lauritz Sand

Et flertall av Oslo-avisene publiserte nylig et andragende fra en rekke kjente kvinner og menn til Kongen om benådning for landsvikere. Det er et andragende som neppe vil vinne anklag utenfor den heldigvis snevre krets av defaitister som må ha tapt tilliden endog til avgjørelser fra Norges høyeste rettsinstans.

Betydningen av massepetisjoner er i alminnelighet tvilsom når man vet hvor lett det er å få folk til å undertegne hva som helst. Når man først har funnet en eller annen «kjent» mann eller kvinne som er villig til å låne sitt navn til å opptre som innbyder, er det mange som for enhver pris synes de må være med. Andre synes det er flint å se sitt navn i selskap med «kjente» menn. Andre har all grunn til å ønske forglemmelsens slør over alt som minner om krigsen — og kanskje også over deres egen holdning dengang.

Jeg har nu hatt anledning til å undersøke hvem nådesansøkningen gjelder. Blant dem har jeg ikke funnet en eneste om hvem det kan sies at han ikke hører til de sjofleste elementer vårt Norge har fostret. Da forundrer det meg i høy grad blant undertegnerne å finne enkelte for hvem jeg selv har den høyeste aktelse. Jeg har fått den overbevisning at iallfall disse ikke har noen anelse om hva nådesansøkningen gjelder. Av egen erfaring vet jeg hvor vanskelig det er å få opplysninger om fanger etterat disse er havnet i fengselsvesenets hender, dvs. om man da ikke er av samme hyper-etiske innstilling som nevnte «vesen» nu har vist seg å være. En legmann på området får virkelig det inntrykk at dets hovedoppgave er hurtigst mulig å slippe selv de verste forbrytere løs på samfunnet igjen — og å omstote, eller umuliggjøre, jeg hadde nær sagt latterliggjøre, beslutninger selv fra Norges høyeste rettsinstans, om jeg ikke visste at det her bare er tale om på spissen drevne hyper-etiske motiver. Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas.

Men like omhyggelig som jeg har gått til verks for å få et syn på de 52 krigsforbrytere det her gjelder, har jeg forsøkt å samle opplysninger om hvilke overveielser eller bevegelsesgrunner kan ha ført benådningandsdragerne til å undertegne en, etter min — og jeg er overbevist om en overveldende majoritet av norske menn og kvinners mening — mindre vel overveiet petisjon til Kongen.

Når jeg her ikke går nærmere inn på resultatene av de samlede opplysninger, er grunnen at jeg ikke vil vekke noen strid om eller såre noen av de undertegnere som av uaktsomhet er kommet med på petisjonen. Og aller minst dem som hylder løsenet: «Straffen hører Herren til.» Likeså sitter jeg fra krigens tid inne med opplysninger og bitre erfaringer som kun er kjent av noen få, men som uundvendig setter menn i gapestokken fordi de har så lett for å skifte mening etter omstendighetene.

Og så en ting til, som jeg i grunnen kvier meg for å bruke, men som kaster et grellt lys på etterkrigsmentaliteten: At det kan bli

et conditio sine qua non for å få spalteplass, «at X eller U ikke angripes».

Men for å komme tilbake til nådesandraget, så spør jeg undertegnede: Har dere innsett at det i sitt vesen er et amnesti dere ber om? Gjelder ikke her også den samme rett for Løke som for Tor? Hvorfor skal disse våre sjofleste forbrytere settes i en særstilling? Er dere ikke oppmerksom på at man allerede har gått langt over rimelighetens grenser med nådesbevisninger? Dere tenker på de hjem som så lenge har savnet dem — og ber myndighetene om å la fangene komme tilbake til sine pårørende, sier dere. Har dere noen sinne tenkt på alle de hjem hvor de kjære aldri mer skal komme tilbake, før dere ber om nåde for dem som er medskyldige i det? Har dere gjort deres ytterste for å lindre den sorgen?

Er dere sikre på at hjemmene virkelig savner disse krigsforbrytere?

Vet dere at det er så uendelig mange ganger flere hjem hvor far ikke mer skal komme tilbake enn de hjemmene dere ber for? Vet dere at der i så altfor mange av de farløse hjemmene, til tross for Nasjonalhjelp og krigsrestatninger hersker bitter nød? Vet dere at i hjem hvor faren sonet, eller ennå soner, hersker forholdsvis velstand, — at ingen der sulter? Vet dere hvor pengene kommer fra at ingen landsviker llder nød?

Nei, dere vet intet, — ikke engang at dere alle er marionetter i en meget sterk organisasjon, som lar dere danse efter sin pipe — og som drømmer om et «come back».

Man har spurt meg hvorfor jeg ikke har protesert mot frigivelsen av de tyske torturister og ildgjerningsmenn.

Jo, fordi jeg så inderlig ønsker at Tyskland får tilbake alle de kulturattachéer det sendte oss — og for «die dummen Norweger», som de nu kaller oss, fikk anledning til å sende en petisjon om nåde også for dem, med etterfølgende fordringer på den norske stat om godtgjørelse for tort og svie og tapt arbeidslønn under fengselsoppholdet. Frekkheten kjenner ingen grenser. Vet dere at for øyeblikket eftersøker det norske politi for en av de verste torturister, Dirrank het han visst, en norsk landsviker, som bevarer hans stjålne juveler?

Man tror at jeg bare harsellerer nu, naturligvis. Men dette med Dirranks juveler kan påvises. Og så vil jeg innstendig gjøre oppmerksom på den måte hvorpå ekslandsvikerens oftest ublu og uforskammede fordringer om gjeninnsettelse i stillinger, — godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste, — eller pensjon finner et villig øre hos myndighetene og krones med suksess. Det skulle virkelig ha almen interesse å få vite om hvor mange ekslandsvikere befolker våre departementer nu idag?

Jeg nevner alt dette fordi det står i en så grell motsetning til den Canossagang som de som ble i landet og slåss for vår frihet, uten andre våpen enn de tørre never —

USA og L

For Mor

LONDON.

Forut for admiral Radfords ankomst til Europa, er det kommet sterke forlydender om en kommende reduksjon av de amerikanske landstyrker i Europa. Selv om det ennå ikke foreligger noen definitivt avgjørelse om hvordan og når det skal skje, vil meddelelsen om at den amerikanske regjering sei frem til en tilbaketrekning av sine tropper i en noenlunde nær fremtid — d. v. s. i løpet av den tid den sitter ved makten — få enorme konsekvenser.

Det gjør det mer sikkert enn noen sinne før at planen om en Europahær må tas opp til ny overveielse. Jeg sier smer sikkert enn før, fordi det også før forlydendet om en tilbaketrekning av våre tropper nådde Europa, var høyst usannsynlig at beslutningen om et europeisk forsvarsfellesskap kunne bli ratifisert. (European Defense Community, forkortet EDC). For selv om det var en teoretisk chance for at den franske nasjonalforsamling kunne bli overtalt til å vedta ratifikasjon med et knepent flertall, så syntes det nesten sikkert at republikkens råd ville avslå å gjøre det. Forsåvidt som det overhodet har vært noen berettigelse for den offisielle opinionen i Washington, var det på basis av den forventede fremtidige utvikling, som nu vil bli voldsomt påvirket av nyhetene fra Washington.

De nakne fakta er, tror jeg, følgende: Europahæren, slik den var

og deres etterlatte gikk og ennå daglig må gå.

Før Norge har gjort sitt ytterste for å lindre den nød og urett som ennå daglig begås mot dem, finner jeg enhver petisjon om nåde for dem som bærer skylden for så megen elendighet malplisert.

Bekkestua i november 1953.

(s) Lauritz Sand.

Biskoper

Arets bispemøte ble åpnet tirsdag. Det er det første bispemøte efter endel spørsmål av administrativ og like for møtets åpning. Fra venstre Kristian Schjelderup, Hamar, Wolle bu, Nidaros, Bjarne Skard, Tuns

La nåde gå for rett

Kjære Lauritz Sand!

Det bedrøvet meg meget å lese Deres artikkel i Morgenbladet onsdag, og jeg vet at den har virket likedan på andre.

Hele verden er i uro, der er kamp overalt og krig raser flere steder på jorden. I stridens kjølvann følger uvegerlig uendelig megen og usigelig ulykke, men fremdeles hisses der til ufred og kamp. Er virkelig ikke menneskene i vårt århundre kommet lenger?

Alle som har fulgt Deres heroiske kamp og vet hva De har gjennomgått hadde kanskje nettopp fra Deres side ventet større storsinn og mer forståelse for menneskers ulykke og verdens ulykkelige stilling for tiden. Det er jo ofte og gledeligvis så at de som har lidt mest har mest av tilgivelse, som vi har sett det fra flere av våre landsmenn etter lidelser i fangeleirer i Tyskland. Det er vel også det eneste som kan føre til bedre forhold at menneskene kan tilgi hverandre, være forsonlige, forståelsesfulle, ville og kunne samarbeide. Skal vi få fred i ver-

den og bedre forhold, må vi begynne innen hver vår lille krets, hver i sin. Det er hjelpsomhet og kjærlighet som fører frem, ikke krig og hevsn. Om fred, det gode samarbeide og fremgangen skal seire, er De vel enig i at overskriften i denne artikkel også bør være sluttskriften.

La nåde gå for rett.

Med vennlig hilsen

Eivind Eckbo.

La nåde gå for rett

A. Amalie Christie

Lauritz Sand har et innlegg i Morgenbladet for onsdag 4. nov. som ikke bør stå uimotsagt. For mange av oss må Sands oppsett bety en avgjørende forringelse av den aktelse vi naturlig nok nærer for hans opptreden under krigen. Konklusjonen på hans ord blir denne: Mennesker som engang har begått en forbrytelse fortsetter å være forbrytere og må hele resten av livet behandles som forbrytere. For disse mennesker finnes der intet håp. Derfor vil Lauritz Sand ikke la nåde gå for rett.

Dette er hans oppfatning, og ham om den. Men han burde la andre få gi uttrykk for sin mening uten derfor å ty til dette gigantiske oppbud av småskåren mistenkelig-gjørelse til alle sider.

Nøkttern overveielse sier oss at en dom som etter ordlyden heter «livsvarig fengsel», alltid etter et visst antall år betyr: *benådning*. Ifølge vanlig rettspraksis er det derfor ikke spørsmål om noe annet enn *tidspunktet* for benådningen.

Enkelte synes kanskje at det er meget om å gjøre at 52 mennesker sitter ennå noen år i fangeleir. Andre mener som underskriverne at vi og verden er best tjent om disse mennesker — nu efter snart 9 år — får vende tilbake til det samfunn som allikevel før eller senere må ta imot dem.

Vår av Sand så dypt foraktede «superetiske» innstilling er derfor også uttrykk for en nøkttern vurdering av livets faktiske forhold.

Amalie Christie.

La nåde gå for rett

Til

Av Lauritz Sand

Benådningsandragendet for de landssvikere som ennå sitter i fengsel, og Lauritz Sands artikkel i Morgenbladet om saken, har avstedkommet en flom av innlegg til redaksjonen. Det er ikke mulig å finne plass for alle, men de spørsmål det her gjelder er omfattet med så stor interesse at vi skal forsøke å la flest mulig synsmåter komme til uttrykk.

Vi gjengir idag flere artikler, først et svar fra overrettsasskfører Synnøve Stray Fischer, Hamar, som svarer Lauritz Sand på hans første innlegg.

Lauritz Sand tar feil når han tror at benådningsandragendet bygger på mistillid til Norges høyeste rettsinstans eller at det er et krav om amnesti. Det er kun en søknad om benådning for de fanger som soner i våre landssvikleirer og en bønn om at de nu for hjemmenes skyld må komme tilbake til sine pårørende. Benådningsandragendet fremkommer på inntrengende anmodning fra fangenes pårørende, og bunner i forståelse av deres sorger og problemer. Det hender stadig at fanger benådes her i landet. Som oftest har det sin grunn i at fortsatt straff ikke lenger finnes påkrevet eller hensiktsmessig. Hvorvidt dette er tilfelle for våre landssvikfangers vedkommende, står det til benådningsmyndighetene å avgjøre. — Likeå i hvilken utstrekning benådning bør innvilges den enkelte landssvikfange. Å klassifisere dem lar seg neppe gjøre av noen utenforstående.

Lauritz Sands refleksjoner angående massepetisjoner i sin alminnelighet, vil jeg forbigå. Det innsendte benådningsandragende kan neppe karakteriseres som en massepetisjon siden det bare har 29 underskrifter (den 29. kom fra ingeniør Diderich H. Lund i Travancore etterat benådningsandragendet var offentliggjort).

Derimot vil jeg gjerne komme med noen bemerkninger i tilknytning til de øvrige uttalelser i Lauritz Sands artikkel:

Benådningsandragendet omfatter ikke de landssvikfanger som er skilt ut fra de øvrige og soner i fengsel. Det gjelder kun de fanger som soner i leirer. Disse skiller seg fra de vanlige forbrytere derved at det var krigen og de nazistiske idéer som forårsaket deres lovovertreidelser. Det er klart at våre myndigheter med loven i hånd kan holde våre landssvikfanger innesperret i mange år fremover, men det er ikke til å komme forbi at det hviler som en tyngsel over store deler av vårt lands befolkning så lenge vi har fanger som soner etter rettsoppgjøret.

Lauritz Sand synes å være av den oppfatning at underskriverne av benådningsandragendet mangler kjennskap til den sak de går inn for med sitt navn. For mitt vedkommende forholder det seg slik at jeg var oppnevnt som offentlig forsvarer i omkring 200 landssviksaker. Senerehen arbeidet jeg et par år under Justisdepartementets landssvikavdeling som sosialkurator ved 3 større fangeleirer. I dette årrelange arbeide i rettsoppgjørets tjeneste fikk jeg innblikk i de store samfunnsproblemer som rettsoppgjøret førte med seg. Jeg ser det slik at det hviler på vår generasjon å løse disse problemer, men til dette trenger der adskillig god vilje fra begge parter side. Den ro som kan synes å være falt over rettsoppgjøret er i tilfelle bare på overflaten. Vi blir ikke ferdig med rettsoppgjøret før begge parter kan slå seg til ro med det.

Lauritz Sand fremholder at der

— God dag mann. — Økseskaft. Sånn virker Amalie Christies innlegg på meg og sannsynligvis også på mange andre som har lest min første artikkel: «La Nåde gå for Rett.» Jeg har på ny gjennomlest hva jeg skrev 4. november og kommer til at kun ond vilje eller det som verre er, kan ha ført til at min konklusjon skulle være: «Mennesker som engang har begått en forbrytelse fortsetter å være forbrytere og må hele resten av livet behandles som forbrytere. For disse mennesker finnes der intet håp. Derfor vil Lauritz Sand ikke la nåde gå for rett.»

For korthets skyld kunne jeg bare henvise til mitt første spørsmål til nådesansøkerne: Er dere oppmerksom på at det de facto er et amnesti dere ber om?

Det har iallfall flere av undertegnerne allerede forklart meg at de først ble oppmerksom på da min første artikkel fremkom. Og på dette gir Amalie Christie heller intet svar. Hun var for opptatt med å tildikte meg et livssyn som ikke er mitt. Hun beklager seg over min intoleranse og gripen til «gigantiske oppbud av småskåren mistenkeligjørelse til alle siders». Hun slutter med en slags rettsbelæring om at «livsvarig fengsel» de facto betyr «benådning» — og at det her bare er spørsmålet om tidspunktet for benådningen. Og nu vil hun videre ha det til at det for dem som oppponerer mot benådning bare er om å gjøre å holde 52 mennesker ennå noen år i fangeleir. Underskriverne derimot mener at tiden nu er inne til å slippe hele puljen, som representerer bunnsfallet av miserables, løs på samfunnet, det samfunnet som de engang forrædde, men som dog før eller senere må ta imot dem. Dette å slippe ut hele puljen er å ta en samfunnsfare uhyggelig lett. Skadevirkningene av å slippe slike tvilsumme elementer løs på samfunnet er lettere å kontrollere og avlede ved en individuell og varsom be-

hersker «bitter nød» i mange av de hjem som mistet sin forsørger i kampen for vår frihet. Som flerårig kurator for krigens ofre i Hedmark fylke har jeg kjennskap til det omfattende arbeide som offentlige og halvoffentlige institusjoner har nedlagt for å ta seg av hver enkelt av de krigsrammede og sikre dem nødvendig økonomisk støtte. Med de lovbestemmelser vi har som fastslår krigspensjonering til militære og sivilpersoner og med den tilleggsstøtte som Nasjonalhjelpen og andre institusjoner yder, er det utelukket at der finnes krigsrammede her i landet som lider «bitter nød» som følge av tap og skader påført dem under krigen. En annen sak er det at vår gjeld til dem som mistet sine kjære eller fikk sin helse ødelagt i frihetskampen, aldri kan betales høyt nok. Men dette skulle vel ikke være til hinder for at de som ønsker det kan støtte landssvikfangenes pårørende i deres bønn om å få sine kjære tilbake til friheten.

Synnøve Stray Fischer.

— God dag mann. — Økseskaft. Sånn virker Amalie Christies innlegg på meg og sannsynligvis også på mange andre som har lest min første artikkel: «La Nåde gå for Rett.» Jeg har på ny gjennomlest hva jeg skrev 4. november og kommer til at kun ond vilje eller det som verre er, kan ha ført til at min konklusjon skulle være: «Mennesker som engang har begått en forbrytelse fortsetter å være forbrytere og må hele resten av livet behandles som forbrytere. For disse mennesker finnes der intet håp. Derfor vil Lauritz Sand ikke la nåde gå for rett.»

For korthets skyld kunne jeg bare henvise til mitt første spørsmål til nådesansøkerne: Er dere oppmerksom på at det de facto er et amnesti dere ber om?

Det har iallfall flere av undertegnerne allerede forklart meg at de først ble oppmerksom på da min første artikkel fremkom. Og på dette gir Amalie Christie heller intet svar. Hun var for opptatt med å tildikte meg et livssyn som ikke er mitt. Hun beklager seg over min intoleranse og gripen til «gigantiske oppbud av småskåren mistenkeligjørelse til alle siders». Hun slutter med en slags rettsbelæring om at «livsvarig fengsel» de facto betyr «benådning» — og at det her bare er spørsmålet om tidspunktet for benådningen. Og nu vil hun videre ha det til at det for dem som oppponerer mot benådning bare er om å gjøre å holde 52 mennesker ennå noen år i fangeleir. Underskriverne derimot mener at tiden nu er inne til å slippe hele puljen, som representerer bunnsfallet av miserables, løs på samfunnet, det samfunnet som de engang forrædde, men som dog før eller senere må ta imot dem. Dette å slippe ut hele puljen er å ta en samfunnsfare uhyggelig lett. Skadevirkningene av å slippe slike tvilsumme elementer løs på samfunnet er lettere å kontrollere og avlede ved en individuell og varsom be-

2 Forts. side 7.

Ingvald Ur åpn

På bildet er Ingvald Ur

I forbindelse for Ingvald Ur og Unive ling i H gen ble overbit Fløgst Sjøvo nings de v tak. fru sti

MORGENBLADETS KRONIK'

Ridderen, k

Sigrid
av

Olaf Bu
er ikke

f
F
n
s

Slik s
det i G
vi opp
Plutsel
stilt o
som v:
slå os
vi ma
høytt
kan
stilt:
alle
vars
vi i
er

er-
om-
pp-
efu-
va-
ten-
ler-
å i
det
sko-
nen

ene
pe-
olk
t å
lig-
ke
da
ne
ger
ta
ten
ig-
ys-

er-
for-
dag
ville
en
nu-
ulle

lent
og
nes
ret
ller
ut-
ppe
de
get

vi

AM

Dom-
rganist
alg av
st står
nførte
særlig
rekke
eg-

resten på. Men
sa er det at de
ene som har en areal-
ning på 160 kv. m. er vel små.
avflaten er jo da inkludert pre-
stens kontor og venterum. Dessuten
har vi ikke menighetshus ved kir-
kene i Finnmark — prestegården
er møtestedet for menigheten. Det
krever plass. På alle de mindre
prestegårdene har vi riktignok et
motelokale i kjelleren beregnet på
speidermøter og denslags.
— Hva mener biskopen om norsk-
amerikanernes kritikk av gjenreis-
ningstempoet for kirkene i Finn-
mark?
— Amerikanerne forstår ikke
vårt statskirkesystem, svarer bisko-
pen. Men det er riktig nok at det
tar tid dette — lang tid. C-a.

2 La nåde gå - - -

hetsfernt sludder» og det betyr
en alvorlig fare for samfunnet om
den blir almenet. Så skarpt som
Deres og min innstilling står mot
hinannen er vi to iallfall kommet
til slutten av videre diskusjon om
å La Nåde gå for Rett. Jeg over-
later andre å dømme om holdbar-
heten om Deres påstand: «At
Sands oppsett må bety en avgjøren-
de forringelse av aktelse osv.» At
der kanskje er delte meninger om
dette fremgår av tallrike brev som
jeg har mottatt etter min første
artikkel. Og det er interessant å
sammenligne navnene under nå-
desandragendet, og de mennesker
som har takket meg for «fornytt
innsats». En slik sammenligning
har iallfall styrket min tro på at
jeg har handlet riktig med mitt:
«Hit, og ikke lenger!»

Bekkestua, 8. november 1953.

Lauritz Sand.

Hr. Lauritz Sand!

Jeg har lest Deres artikkel i Mor-
genbladet «La Nåde gå for Retts».
Jeg fikk mine to sønner de en-
este barn jeg hadde, skutt av tys-
kerne under krigen. Jeg er takk-
nemlig mot Gud som hjalp meg så
jeg ikke har følt bitterhet eller hatt
hevntanker, men har overlatt det
til Ham hvem hevnen tilhører, og
Gud har jo satt øvrigheten til straff
for den onde gjerning.

Jeg går etter Deres artikkel ut
fra at det her er tale om fanger
som ikke har erkjent sin skyld og
angret sin brode, og da mener jeg
som De at det ville ikke gagne
hverken fangene eller samfunnet
om de slipper fri før tiden.

Hvor godt det ville være om de
som har lidt mest under ugjernin-
gene fikk høre fra nazistene at de
sørget over det de hadde vært med
på; da tror jeg ikke noen alvorlige
mennesker ville ønske at de skulle
sitte inne lenger enn de nu har
gjort.

Det Guds ord som sier: Dersom
vi bekjenner våre synder, er han
trofast og rettferdig, så han forlar
ter oss syndene og rensar oss fra
all urettferdighet — det ord tror jeg
holder i tid og evighet, og ville
løse alt.

8. november 1953.
Vennlig hilsen
Ki Koren.

La barmhjertigheten, skje fyldest

På egne og mange andres vegne
ber jeg om lov til å gi en tilslut-
ning til høyesterettsadvokat, Eck-
bos og Amalie Christies bemerkning-
er i anledning av Lauritz Sands
artikkel.

Også vi er bedrøvet over at han
kunne skrive som han gjorde. Og
ondt har det gjort oss at vårt gamle
Morgenblad, som vi fra barndom-
men av har gledet oss over i våre

hjem, har villet gi plass for en
artikkel av den art.

Det sier seg selv at vi alle har
den største medfølelse med dem
som har lidt og lider og ikke minst
med dem som har vært utsatt for
en forferdelig tortur. Krigen var
grusom og vi ble vel alle mer eller
mindre sjelertorturert. Men skal li-
delsen omsettes i ønsket om at an-
dre også skal lide, da er det fare
forat det kan bli en brist i medfø-
lelsen. Hvis hjertet er av rette slag
så skal det gjennom lidelsen kunne
gi mer varme enn før.

Lauritz Sand mener å ha til-
strekkelig kjennskap til de fanger
som ennå sitter innesperret. Jeg er
ikke så sikker på at han har det.
Derimot er jeg helt sikker på at de
såvisst ikke er torturister allesam-
men. Da skal de heller ikke be-
skyldes for å være det. De har
fått sin følelige straff og jeg gad se
den som kan påvise hva og hvem
det gagnar at de fortsatt skal straf-
fes.

Mistanken om at disse uheldige
mennesker vil komme til å skade
sitt samfunn, hvis de endelig kan
komme tilbake til sine hjem og
barn, er så absurd at det nesten
må betegnes som ondskinn. Men
nu har vi hatt mer enn nok av det
som er ond. Nu er det godhet
og høysinn som skal til for å sette
tingene så noenlunde på plass igjen.

Kjærlighet og barmhjertighet sy-
nes å være blitt ukjente begreper
hos oss. Og allikevel er det nett-
opp de egenskaper som så sårt
trenges til det private livs og sam-
funnslivets trivsel.

Når så en del kvinner og menn
er oppmerksom på dette og ut fra
sunn forstand og varmt hjertelag
har vilje og mot til å rette en inn-
trengende appell til andres forstand
og hjerte, da bør de ikke utsettes
for sårende omtale og smålig kri-
likk.

Takk og ære skal de ha hver en-
ste en som har undertegnet be-
nådningsandragendet. Ønsker vi
oppriktig å gagne vårt land og folk
så følger vi det eksempel de har
gitt oss — så godt vi kan.

Oslo, 7. november 1953.
Ragnhild Wiesener.

Benådning?

Endel velmenende og utmerkede
kvinner og menn har innsendt et
benådningsandragende til Kongen
for de krigsforbrytere som ennå
ikke er friggitt.

Altså de som har gjort seg skyl-
dig i de verste torturistforbrytelser
og politiske forbrytelser.

Lauritz Sand har i den anledning
gitt uttrykk for en mening som han
ingenlunde står alene med.

Nedskriveren av disse linjer har
spurt adskillige mennesker, kvin-
ner og menn, arbeidere, funksjon-
nærer, embedsmenn, bønder og
forretningsjefer om deres mening
om benådningsandragendet og har
truffet på indignasjon og forbau-
selse, men ikke på en som var enig.
Noe sentimentalt heter det i
petisjonen at disse menn savnes i
deres familier.

Det kan være.
Men det er mange tusen gode
mennesker som savnes fra krigens
dager og som aldri kan bringes til-
bake til sine familier.

Hundrer eller tusen andre som
lever har vært ofre for tortur og
nedbrytende opphold i Nacht und
Nebel fengsler og andre konsentra-
sjonsleirer og endel er for resten av

livet invalider eller har fått en
sødelagt helse.

Det er egnet til å vekke oppsikt
at det i humanitetens navn søkes
til Kongen om benådning for krigs-
forbrytere, når det er vel kjent at
krigsofferens barn og enker slett ikke
alltid får tilstrekkelig hjelp til å
klare sine byrder. Mon ikke disse
fortjener større omtanke og større
hjertelag — — —

Det skal også huskes at en
straffeftergivelse kan oppfattes
som en innrømmelse av at straffene
har vært for strenge og at loven
har vært gal.

Sådan kan det bli tolket og sådan
vil grunnen til frigivelse i mange
tilfelle bli forvrent, og man nu slår
en strek over det hele.

Og hva med de personer som alle-
rede har sonet tildels lange straffer
for relativt små forbrytelser?

I selvtretferdighet kan det hos
dem vokse opp en bitterhet over
uforholdsmessig tort og svie og igjen
vil det i ethvert fall kunne sies at
de små henges, men de store lar
man løpe.

Planistinnen Amalie Christie har
i et innlegg klandret Lauritz Sand.

Det burde hun ikke ha gjort.
Lauritz Sand har ufrivillig hos de
aller fleste utløst en nyølge av
respekt for sin person. Denne gang
fordi han gav uttrykk for en meget
alminnelig mening om den ubetin-

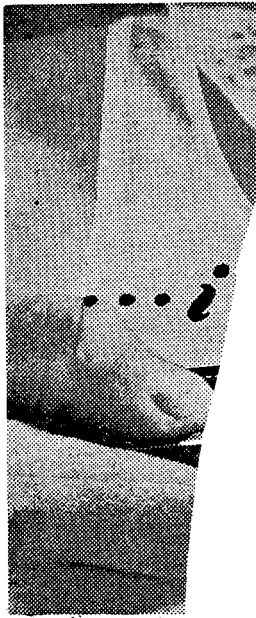
gelige benådningsaksjon, som ikke
burde ha sett dagens lys.

Våre myndigheter har vist seg å
være meget humane, og de som
ennå soner ville kanskje ha vært
best tjent med taushet.

Underskrevnes navn er likegyldig
men kan fåes oppgitt i redaksjonen.
Trondheim, den 7. november 1953
J. A.

Kommandørkaptein H. Mineve direktør for Mar

Kommandør
termann Holc
dag beordret

Hurtig-barberin
og Blå Gillette

Barberingens m-
en-dels hovel
Dispenser — d
og hovelens er-
— og et nytt b-
og hovelens er
bering. Og me
Gillette Dispe
Gillette blad,
tid, nøyaktig
Gillette hovel
Begynn hurtig
«Rocket» bar

G

La nåde gå for rett

Replikk til dr. Cato Aall

—26.
R
ark. 5.
gjen-
e len-
eller
Noden
e med
Troen
r ikke
ss det
r kan
og-
elv.
is ord
det.
Bare
troen
1
anst
ngeliet.
salvet
e Jesus.
et for-
is dag,
du skal
a sallg
id
ie opp-
ch
ne
et også
ede re-
ngen er
gs tid.
orinne-
ble
rgs
as-
ngen
inn-
for-
vel-
de
g

Et hvert menneske som begår en handling som innebærer straff vil føle anger, om ikke annet så for straffens skyld. Dette er enkel psykologi. Denne negative form for anger har en tendens til å øke med straffens størrelse. Hertil kommer at mennesket samtidig er nødt til å finne forsvaret for sine handlinger. Selvpoppholdelsesdriften tvinger mennesket til det, ellers ramler alt sammen.

Den positive anger er den anger som får mennesket til å se at hand-

lingen var gal, med andre ord at den annen part hadde rett. — Her har den annen part sin forpliktelse ved faktisk å vise at retten (ikke bare makten) er på den side.

Da mennesket dømmes individuelt, må denne prosess skje individuelt, ikke en bloc. Til å behandle denne alvorlige sak har vi våre lovfestede myndigheter. De avgjørelser våre myndigheter kommer til plikter vi å bøye oss for.

Johan C. Bjørk.

Av direktør Joachim Berner

Jeg tror ubetinget at de som ber om amnesti mener det godt. Men hvor er logikken? Det kan ikke tjene noen hensikt å slippe våre verste landssvikere og torturister fri allerede nu. Skulle det skje er der tvertimot risiko for at de får det verre enn de har det idag i et betryggende fangenskap. I frihet ville de bli møtt med en isende kulde av mange gode nordmenn som ennå ikke kan tilgi.

Følgen ville bli at torturistenes ektefeller og barn samtidig kunne bli rammet i langt sterkere grad enn tilfelle er nu. Vi skal heller ikke være så sikker på at torturistene på frifot ikke vil lide overlast når de viser seg offentlig, hvis sinnene engang kommer i kok.

En benådning i humanitetens navn kan i realiteten komme til å bety en skjerpelse av straffen. Og det var vel ikke meningen?

Der finnes mange — kanskje en overveldende del — av landssvikernes hustruer som ikke delte sine menns oppfatning. Noen va-gte skilsmisse, men mange holdt ut for hjemmets og barnas skyld. Hva vi derfor kan og bør gjøre er i større grad enn hittil å vise forståelse og sympati for de stakkars pårørende som trenger og tildels fortjener et varmt håndslag.

Fremfor alt må vi gjøre oss fortrolig med at landssvikernes barn må få stå på like fot med våre beste døtre og sønner i alle spørsmål — også når det gjelder ansettelse, privat og offentlig.

Vi ærer ikke de falnes minne ved å søke hevn i tredje og fjerde ledd. Stavanger, 12. november 1953.

Joachim Berner.

Av Johan Gundersen

Gud for et hat.

Jeg har med stigende forbauselse lest alle innlegg i dagspressen etter hr. Lauritz Sands sykelige artikkel i Morgenbladet.

Læger, advokater, lærere, husmødre, arbeidere, alle tar avstand fra den anmodning som ble sendt Regjeringen om frigivelse av de siste «landssvikernes». Man roper høyt at rettferdighet må skje — rettferdighet — et primitivt hat er betegnelsen. Det mest avskrekkelige er at hatet skyller som en bølge, ikke bare mot de få som eiluv soner, men mot alle som har vært i berøring med vårt parti. Jeg har alltid tidligere hatt den forståelsen at det fra myndighetenes side var meningen at etter at vi hadde sonet den straff rettsapparatet hadde dømt oss til, skulle komme tilbake til samfunnet, og at det fra begge sider skulle forsøkes å glemme.

Tror dere ikke vi og har noe å glemme? Vi kommer aldri til å anerkjenne landssvikoppgjøret. Vi tar aldri skylden på oss for 9 april. Vår innerste overbevisning er det, og den skal vi gi våre barn i arv, at de skyldige i Norges ulykke var våre domsmenn.

Vi skal fortelle våre sønner, som engang blir menn, at når vi loss i vinterkulden i Karels skoger

og på Ukrainas stepper, så hadde vi Norge i våre tanker. Vi hadde det!

Jeg har tillbragt min beste ungdom ved fronten og i fengsel. Jeg var 17 år da jeg før krigen ble medlem av NS. Det som tiltalte meg mest ved partiet og Quisling var arbeidet med å få folket til å innse den kommunistiske fare. Jeg fant aldri grunn til å skifte standpunkt.

Det opprører meg at alle kaller oss gemene, usle, lakeier, det forbauser meg at ikke én tror at også vi kunne ha uselviske motiver for våre handlinger. Vi har ikke tenkt å lage noen 5. kolonne, men vi står sammen for på et saklig grunnlag å komme frem til den egentlige årsak for 9. april, og gjøre det kjent blant folk.

Vi får visst ikke lov til å ha noe fedreland, men vi har det likevel, og skulle de kommunistiske tropper rykke mot Norge, så vil vi — om vi må — slåss igjen.

Skien 11. november 1953.

Johan Gundersen.

Humanitet og humanitet

Den kjente Norgesvenn Ture Nerman behandler i en artikkel i Göteborgs Handels- og Sjøfartstidning diskusjonen i Morgenbladet om benådningsandragendet for landssvikerne. Han skriver bl. a.:

Kanske kan det sägas, att vi svenskar inte bör lägga oss i en rent norsk uppgörelse. Men den här saken är inte det. Det gäller en allmänmänsklig principalsak. I varje fall kan inte de, som under kriget kände solidariteten med vårt norska broderfolk — som led och stred för vår och alla människors gemensamma frihet och rätt, här stå likgiltiga. Det är klart, att förbrytare kan benådas och att nåd är vacker — och ofta klok — humanitet. Men Lauritz Sands artikkel ger oss dock en mycket allvarlig tankeställare. Humanitet och humanitet — det finns också en falsk sådan. Om man blir alltför mild mot brottslingen, kan man lätt glida på sentimentalitetens populära väg ner i rena omoralen, frestas att se förlåtande på själva brottet, utsudda gränsen mellan rätt och orätt, tappa distinktioner som är grundläggande för varje människas moral och varje samhälles existensberättigande. Glömmer man därtill offren för brottslingen, då har man paserat gränsen.

Det är säskilt frestande för oprövade, känslosamma människor att låta nåda- och förlåtelsekänslorna ta överhand, se hur synd det är om syndaren och glömma hans offer. Men det är falsk och omoralisk humanitet. Den undergräver rätten och kan så bli farlig för själva rättssamhällets bestånd.

Ture Nerman.

Nåde og rett

Av fhv. NS

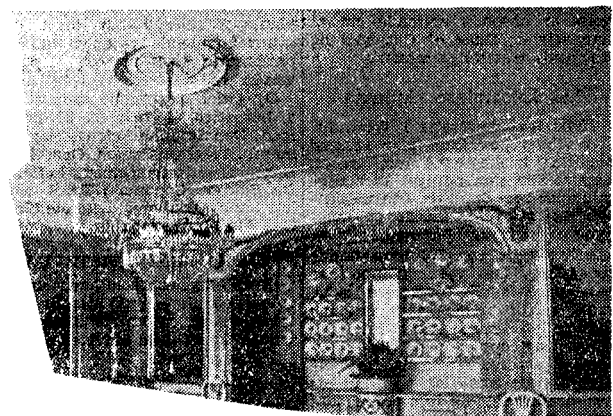
Bruk av tortur kan ikke forsvares. Desto merverdige er det at det er reservert en om cunn begrenset adgang til bruk av den ifølge internasjonal overenskomst etter krigen. Nasjonal Samling har såvidt vites aldri gått inn for slike metoder og ingen fornuftig fhv NS sympatiserer med tyskerne — eller rettere Gestapos — norske assistenter som i stillingsmedfor har latt seg forlede til å delta i dem. Men også disse har krav på nøktern, rettsindig bedømmelse. De hevder som kjent å være blitt overbevist om at formalet var å komme på sporet av kommunistiske anslag og planer om folkerettsstridige sabotasjehandlingar som i sine konsekvenser også ville ramme den norske befolkning. Disse motiver må tas i betraktning. Selv om de var resultat av uklar tenkning, hadde de unektelig et delvis idealtisk og nasjonalt anströk.

Av de ca. 400.000 tyskere i Norge i okkupasjonstiden er såvidt vites henimot 30 stykker dømt som «krigsforbrytere» for den av dikta-toren beordrede bruk av tortur. De øvrige har sikkert like så litt som de fhv NS hatt noe kjennskap til forholdet. Den psykosemessige agitasjon fra flere hold mot tyskerne som helhet og mot de fhv. NS for Gestapos metoder er således ugrunnet.

Hr. Lauritz Sand som angivelig har orientert seg inngående om fangene i Bjørkelangen og funnet at samtlige hører til «de sjofleste elementer Norge har fostret», bør supplere denne løse påstand med opplysning om hvor mange av de 52 fanger er dømt for tortur og hvor mange for angiveri. Ennvidere om hvor mange av disse er fhv. NS. Ifølge boken «Gestapo i Norge» skal de fleste av de profesjonelle (betalte) angivere i okkupasjons-tiden ikke ha vært medlemmer av NS.

Det kunne være interessant i denne forbindelse å få vite hr. Sands mening også om de snikmordere, ransmenn og ildspåsettere som herjet i Norge i okkupasjonstiden, folk som idag er på frifot. Hvorledes bør disse rangere blant de «elementer Norge har fostret» f. eks. i forhold til en fullendt gentleman som godseier N. N. som fremdeles er fange i Bjørkelangen?

Fhv. NS.

Kjære Eivind Eckbo.

Det gjør meg oppriktig ondt at jeg har bedrøvet Dem og Deres lille krets med min protest i Morgenbladet av 4. november mot amnestisøkningsen for de siste landssvikere.

Og jeg skammer meg over at jeg har skuffet dem som har fulgt meg i min kamp, i deres forventninger om større storsinn og mer forståelse for menneskenes ulykker - - osv., fra min side.

Men ellers er jeg punkt for punkt, og setning for setning enig med Dem, — unntagen i Deres sluttkonklusjon.

Min sluttkonklusjon lyder: Hit, og ikke lenger! Jeg mener endog at man har gått for langt i sin medlidenhetskampanje med landssvikerne, så lenge Norge ennå står i gjeld til dem — og til deres etterlatte — som våget liv og helse; ja, alt for frihet, konge og fredreland. Og man betaler ikke en gjeld ved bare å glemme den.

Men De får unnskyld meg, Eivind Eckbo, jeg orker ikke mer nu. Jeg vet, det var ikke Deres mening å gjøre ondt, — men det gjorde ondt allikevel.

Med vennlig hilsen og forsikring om min høyaktelse.

Lauritz Sand.

La nåde gå for rett

Av lektor Fredrik Gjerdrum

En og annen kunne nok ha lyst til å spørre advokat Eckbo om et og annet i anledning av hans artikkel i Morgenbladet for 5. ds. Jeg gir etter for lysten, og skal forsøke ikke å være for nærgående.

Er bønner om amnesti for de torturister som ennå sitter fengslet, fremsatt for å skaffe underskriverne fred i sinnet? Da burde de vel ha funnet en diskretere fremgangsmåte. Eller håper de å skape nyttige og lojale samfunnsborgere av torturistene ved å slippe dem løs? Hva begrunner i så fall underskriverne dette håpet med? Meg forekommer det tvertimot at alle landssvikere mener seg urettferdig behandlet, bærer på en varig bitterhet mot samfunnet, og bare hindres av norsk lov i å danne N.S.-lignende organisasjoner. Tror De virkelig at en mann som har funnet glede i å mishandle sine medmennesker, blir et godt menneske i det øyeblikk han slippes ut av fengslet? Såvidt jeg husker, var den utenriksminister Eden som i sin tid sa om Mussolini: «Man får ikke en katt til å bli en tiger ved å lappe den.»

Samfunnet hevner seg ikke på en forbyrter når det sperrer ham inne. Hensikten med frihetsbergivelsen er først og fremst å beskytte samfunnet mot forbyrteren. Det er forbliende at en sølle filolog skal bli nødt til å fortelle en kjent jurist noe så selvfølgelig. Er De sikker på at det ikke foreligger fare for at torturistene vil gjenta sine straffbare handlinger hvis de slippes løs? Jeg tror nok Lauritz Sand vet bedre beskjed om torturistenes psyke enn De gjør.

Årets morsomste bok!

De kan så si -

av Finn Søeberg

DE KAN SÅ SI -

De også!

J. W. EIDES FORLAG

Jeg mener altså at Deres og de øvrige underskriveres problemstilling er gal. Her er ikke tale om å tilgi eller ikke tilgi. Her er tale om å beskytte vårt samfunn mot farlige forbyrtere.

Og en ting til: Hvorfor er bønner om amnesti begrenset til bare å gjelde torturister? Hvorfor ber De ikke om nåde også for skapsprengere og voldsforbyrtere? — Mener De at en skapsprenger er så meget farligere for samfunnet enn en torturist? Nei, mener jeg.

Ærbødigst

Fredrik Gjerdrum.

Til Amalie Christie!

Jeg synes Deres utfall mot Lauritz Sand i dagens avis er intet mindre enn opprørende.

Har vi allerede glemt Lauritz Sands uendelige lidelser under krigen? Har vi glemt alle dem der likesom han led og ofret seg selv, og uten hvis heltemodige innsats krigens avslutning ikke var blitt som den ble?

La oss være uenig eller enig med ham i hans oppfatning av frugivelse av tidligere torturister — før, som han sier, alle dem som fremdeles lider og har mén av krigstidens redsler er blitt hjulpet — men la oss ikke kaste sten!

Ingrid Hoff.

La nåde gå for rett

Av dr. Cato Aall

Menneskene skal ikke hate, men tilgi den som feiler. Den første og eneste forutsetning for å tilgi er, at den som har feilet, angrep, innkommer sin feil og ber om tilgivelse.

Meddelelser fra Tyskland peker ikke i den retning, at nazister angrep sin brøde mot verden, tvertimot nynazismen har festet rot og skyter vekst.

Min erfaring fra dem, jeg har forsøkt å hjelpe her i landet, både når de satt i fengsel og etter utstøtt straff, går ikke i retning av, at noen angrep er til stede. Tvertimot — har jeg hørt — «vi hadde rett og vi skal komme igjen».

Jeg tillater meg å spørre nådesøkerne; har noen av dem undersøkt om de, som der søkes nåde for, virkelig angrep og ber om tilgivelse?

Det er for mange mennesker i dette land av vesentlig betydning å få svar på dette spørsmål.

Cato Aall.

Hr. Eivind Eckbo!

Deres svar til Lauritz Sand idag den 5. november har jeg lest med forundring. Hr. Sand er en av de mange nordmenn, som ble pint under krigen på en så grusom måte, at han er krøpling idag. Ved sin ufattelig grenseløse råhet sendte torturistene mange av våre landsmenn i døden, og mangfoldige er de, som alle sine dager vil ha mén etter de pinsler de måtte gjennomgå. Hr. Sands innstilling er helt naturlig og forståelig.

Selvom menneskene blir så fromme, som De gjerne vil ha dem, må de vel i all rettferdighets navn finne seg i å ta konsekvensen av sine handlinger både i krig som i fred. Dersom «nåde skal gå for rett» overfor de største forbrytere, som landsvikere og torturister er, bør vel herefter også våre større og mindre hverdagslige forbrytere

vederfares denne nåde. Eller skal vi «henge de små tyver og la de store løpe»? Hvorfor fikk vi så det uhyre kostbare og langvarige rettsoppgjør etter krigen, når de, som den gang ble domt, fordi de hadde de sværeste forbrytelser på sin samvittighet, skal slippe videre straff?

Tror De ikke, at en slik slapphet og bløtaktighet vil føre til, at alt som heter rettsbegreper vil flyte ut i ingenting? Eller mener De virkelig, at menneskene blir så meget bedre ved å fratas alt som heter ansvarsfølelse?

Jeg kjenner et ord som heter: «Som du sår skal du høste». Det gjelder vel for oss alle.

Ærbødigst

Karen Aasting.

La nåde gå for rett

Må det være tillatt for a man in the street å si noen ord om dette spørsmål. — Jeg festet meg ved at oppropet bl. a. var undertegnet av representanter for kirken og kristenfolket, og går selvfølgelig ut fra at trangen til dette opprop har sitt utspring i et sant kristelig sinnelag. Jeg går også ut fra at mange av underskriverne er såkalte bekjennelsestro kristne og tror på en rettferdig Gud, som ikke alene straffer syndere med et evig helvete, men som også hjemsøker fedrenes misgjerninger på barn.

Underskriverne av oppropet må derfor så vidt jeg kan forstå prestere et større høysinn enn selveste Vårherre. Eller kan det være så at torturister ikke kommer inn under kategorien syndere?

En angrende synder skal jo kunne tilgis, men har man undersøkt om disse torturister er angrende? Personlig tror jeg ikke disse folk overhodet er i stand til å angre; tvertimot føler de seg urettferdig behandlet og ville sannsynligvis ved en given anledning gjenta sine avskyelige bedrifter. Det er norsk rett som har dømt dem, og norsk rettferdighetsfølelse krever at de skal sone sin straff. Etter min mening burde oppropets underskriverne spart sitt høysinn til en annen og bedre sak. Der er nok av humanistiske oppgaver som folk med navn kan gå inn for.

Da mitt navn ingen interesse har for leserne undertegner jeg bare

H. S.

Er alle forbrytere like?

Så har vi da den vanlige debatt om benådning av landssvikere, in casu frontkjempere og torturister. Men da nesten samtlige debattanter går ut fra, allt alle forbrytere er like som sukkerbiter og kaffebonner, blir det hele hengende i det blå og abstrakte. Hva gjør nemlig våre fengselsmyndigheter, når det gjelder spørsmålet om benådning av forbrytere? De undersøker hvert tilfelle individuelt! En erfaren fengselsmann ser for eks. at X er en farlig kar. Ingen grunn til benådning her, hensynet til oss andre går selvsagt foran hensynet til forbryteren, — de aller fleste i denne kategori er uforbederlige. Men Y er en typisk engangsforbryter, selvom han kanskje er drapsmann. Fengselsoppholdet truer med å gjøre ham sinnssyk, benådning er på sin plass osv. — Hva frontkjemperne angår, så var noen av dem unge forvirrede idealister, som foretrakk å slåss på østfronten i 40 graders kulde fremfor å bli hjemme og fete seg, som de fleste NS folk ellers. Andre frontkjempere er farlige underverdenstyper, som det ikke er noen som helst grunn til å slippe løs på samfunnet for tiden. Hva torturistene angår, så er de fleste av dem selvsagt ikke normale i vanlig betydning. Men det kan finnes unntagelser her også.

Den som personlig har hatt med forbrytere å gjøre, venner seg raskt av med å være sentimental. For unge forbrytere kan det nok ofte være håp, hvis noen tar seg av dem. Men de fleste eldre bør samfunnet beskytte seg mot.

G. D. H., lektor.

LA NÅDE GÅ FOR RETT

I mitt lille innlegg i Morgenbladet for 7. ds. har jeg gjort en selvsom feil, som kanskje bør rettes. Edén advarte ikke mot å klappe en katt. Det er visst som regel nokså ufarlig. Han sa: «Man får ikke en tiger til å bli en katt ved å klappe den». Unnskyld!

Fredrik Gjerdrum.

DOSENT GOTFRED KVIFTE

er kreert til doctor philosophiae ved Universitetet i Oslo på sin avhandling om «On some problems in connection with the sodium radiation in twilight».

PROGRAM for 2. divisjons musikkorps' konsert ved Slottet idag klokken 14.00:

M. Glinka: Slavisk bryllupsfest. Iver Holter: Høstanker. P. Lincke: Sankthansormer, idyll. Gallini: Sorella, marsj.

La nåde gå for rett

Av dr. Cato Aall

Jeg har intet svar fått på mitt spørsmål til nådesansøkerne. om noen av dem har bragt på det rene angrenes sinnstilstand, om de angre sine ugjerninger og om de vil be samfunnet om tilgivelse.

Det kan nok også være vanskelig å foreta en sådan undersøkelse direkte, men indirekte ville de — hvis de hadde forsøkt å undersøke dette viktige forhold — fått bekreftet, at neppe mange av dem — om noen — angre sine forbrytelser; tvertimot, de er steile, harde, forherdede, og bærer på ganske andre tanker enn bønn om tilgivelse av det samfunn som de har forbrutt seg mot.

Biskop Berggravs argumentasjon, «at det nu er nødvendig å „markere” noe annet, nemlig at vi kan gjøre oss ferdige.» er et tidsargument, og som han selv ganske riktig sier, «ikke akkurat et retts-synspunkt.» Det virker som et slag ut i den tomme luft, hvorfor jeg har meget vanskelig for å forstå at det har noen plass i denne diskusjon.

Jeg tillater meg derfor atter å gjenta mitt spørsmål: Har noen av nådesansøkerne undersøkt de forhold, jeg såvel i min forrige artikkel som idag har pekt på?

Har de ikke det, burde deres ansøking om nåde ikke sett dagens lys.

Cato Aall.

2 Menneske og - - -

grov og kategorisk. Derfor er lands-svikernes skjebne hardere enn vanlige lovovertrედeres. En vanlig forbryter som kanskje under rettssaken opprører sinnene, forsvinner i glemsel innen kort tid. Og han benådes i stillhet om hans oppførsel og mentale tilstand gir grunn til det. Landssvikerne glemmes ikke. Foruten selve straffen må de også tåle presset av opinio-nens hat og forakt. Dette press forplanter seg også til deres pårønde som ofte ikke har annen skyld enn at de ikke ville forlate sine kjære i de onde dager.

Efterhvert som vi har lært at ingen forbrytelse — heller ikke landssvik — kan sees som et isolert fenomen, er det naturlig å gå over til et mer terapeutisk syn. Problemet blir da å finne frem til hva som hjelper forbryteren best og samtidig beskytter samfunnet. Den som kjenner forholdene på litt nærmere hold har all grunn til å spørre: Er det gjort noe for at landssvikfangene moralsk, sosialt og menneskelig igjen kan komme på rett kjøp?

Mange etterlyser angeren. Men da må man vel også ha en forestilling om hvem angeren kunne betros til? Tenker man på en offentlig syndsbejelse? Jeg tror ikke det ville virke tillidvekkende. For min del kan jeg bare si at de fanger jeg selv har truffet overbeviste meg om at deres anger var oppriktig.

Vi av underskriverne som kjen-

ner de angjeldendes mentale tilstand, mener at det bare kan min-ske fangenes chanser til noen gang å gjenoppta et normalt arbeidsliv om de ennå i lengre tid skal sitte i leir. I hvilken form benådning-sen skulle skje — som alminnelig amnesti eller individuelle benådning-inger — sier ansøkingen ingen ting om. Dette overlates helt til myndighetenes skjønn. Det er tids-punktet for benådningen ansøknin-gen søker fremskyndet. Den som har fulgt enkelte av disse hardest dømte gjennom rettssak, dom, og soning vet også hvordan det styrker deres positive holdning overfor fremtiden å se at noen møter med noe annet enn forakt.

Amalie Christie.

Bisettelse

Den svenske konsul Gustav Bjør-lin er død i Oslo 80 år gammel. Han tilhørte en kjent Stockholmfamilie og hadde ved sin avskjed en lang tjenestetid bak seg i den svenske utenriksetat. Konsul Bjør-lin, som var en varm Norges-venn, kom til Oslo ivår for å bli her en tid, men sykdom meldte seg og han tilbragte sine siste dager på det svenske alderdomshjem Margareta-hemmet i Fredensborgveien. Torsdag ble konsulen bisatt i Det gamle krematorium i nærvær av søstre fra hjemmet og noen norske ven-ner. Hovpredikant Axel Weebe for-rettet og talte over ordet i Davids 103. salme: «Som en far forbarmer seg over sine barn, forbarmer Her-ren seg over dem som frykter ham». Pastoren bragte avdøde en siste hilsen og takk fra hjemlan-

Menneske og forbryter

Av Amalie Christie

Flertallet av de siste dagers inn-legg har overbevist meg om hvor rettidig det er at også noen he-ver sin røst til annet enn fordøm-melse av våre siste og hardest dømte landssvikere. Den som har lært enkelte av disse mennesker å kjenne etter at de fikk sin dom ikke bare gjennom sakens do-cumenter eller avisreferater — men konkret og personlig, synes ikke lenger det er så lett å dele menneskene i rettferdige og urett-ferdige. Mer enn noen gang erfarer man at menneskene ikke er bare onde eller gode, og at den som bare kan tenke i kategorier kommer tilkort overfor livet.

Under rettsoppgjøret kom det ofte frem, og mang en gang hos forbrytere med de svarteste rulle-

blad, at bestemte opplevelser og påvirkninger var sterkt medvir-kende til å sette de hjul i beve-gelse som førte dem ut i deres ugjerninger. I mange tilfelle var det tydelig at de ikke selv ble klar over hva de hadde begitt seg ut på før det var forsent. Men det er jo ondskapens forbannelse at den tvinger til ny ondskap. En gang begynt — ingen vei tilbake.

Disse erfaringer er alminnelig anerkjent og anvendes i moderne rettspraksis. Også ved den juridi-ske bedømmelse av landssvikerne ble det tatt hensyn til de omsten-digheter som hos hver enkelt had-de vært medvirkende. Men publi-kums bedømmelse er fremdeles

2

Forts. side 6.

La nåde gå for rett

Av fylkeslæge C. Wishman

Hævn? — Hvem nævner hævn? —
Kan hævnen vække mine døde?
(«Berglot»)

Nel — men vi roper ikke på hævn. Vi vil ha rettferdighet. Ingen har kunnet forholde seg kald og uberørt av alt det forferdelige som hendte under okkupasjonen. Hos de fleste bryter der igjen frem noe av de samme følelser, når de har lest Lauritz Sands «La nåde gå for rett», og debatten heromkring senere.

I de årene som er gått har vi lært en del, og vi har glemt meget. Vi har bl. a. lært at menneskene alltid er de samme, og vi har glemt den sunne indignasjonen. Likesom vi har glemt den hjemlige fare.

Indignasjonen er redusert — dels gjennom den velsignede Tidens patina — den leger sår som den dummer sorg — dels også fordi vi må erkjenne at der ved «oppgjøret» er begått feil, der føles som urettferdighet.

Men faren er der fremdeles. Er der idet hele noen av de tidligere nazister eller blant torturistene som er kommet med sitt «pater peccavi» med angerens knefall i erkjennelse av sviket og med oppriktlig vilje til å ta avstand fra sine feller i forraderiet?

Tvertimot. De holder sammen de aller fleste av dem, og forsøker fremdeles å lyve seg fra sine handlinger, som de gjorde det under rettsoppgjøret. Og så lenge det er tilfelle utgjør de en potensiell femte kolonne.

Er det da så underlig at mange av dem som mistet sine kjære, eller av dem som personlig stiftet bekjentskap med «Herrefolkets» og dettes norske fellers metoder, men slapp levende fra det, kanskje mer

eller mindre «merket» — er det underlig at Lauritz Sand, der vel av de overlevende var den som fikk gjennomgå mest — er det underlig at alle disse reagerer, når der er tale om alminnelig amnesti? Så paradoksalt det kan lyde, er det nok temmelig sikkert, at hvis «de» hadde hatt den minste formodning om at Lauritz Sand skulle kunne overleve «behandlingen», så hadde «de» sørget for å sette punktum for denne enestående vilje til å leve — bare for å skaffe et slikt levende «bevis» av veien. Hans liv hang i en tråd. Det var vel bare fordi de var sikre på at han skulle dø, at man overhodet fikk lov til å behandle ham.

Vi bør villig innrømme at der er begått feil, og vår rettferdighetsfølelse har lidt ved at straffutmålingen ikke har vært adekvat, når man sammenholder de første dommene med de senere. Likeledes mener nok mange av oss, at der til å begynne med ble tatt for hardt på de unge, som i de fleste tilfelle var produkter av sine nazistiske hjem. På samme måte må man nu bedømme de unge frontkjemper som kommer hjem fra Russland. De har sikkert fått en straff som ekvivalerer straffen her hjemme. Men der blir allikevel igjen en del maligne og fremdeles farlige torturister, som må antas å fortjene sin straff fullt ut eller som samfunnet bør holde sikret. Vi har rett og plikt til å beskytte oss selv, så langt vår rettferdighetsfølelse tilsier. Rettferdighet blir aldri hævn. Og dette med å by frem «den annen kinn», som bygges på en etisk grunn, vi ikke vil svikte, — det har allikevel sin begrensning. Det mente også Han som sa de ordene.

C. Wishman.

Ute i Gamlebyen

Bispegaten og Oslog Ladegård, som kan meget interessant hildgården er nemlig byggetasjen av den gamle hvor blant annet den bisp Nikolus Arnesson re Bispeborgen bestod av et festet tårn og en stor hallbygning, et kapell og flere andre bygninger innenfor en ringmur. Det kan være av interesse å vite at det var Bispeborgen at den første unions-traktat mellom Norge og Sverige ble undertegnet i 1319. Etter reformasjonen i 1538 mistet kirken mye av sin makt, og Bispeborgen ble krongods som alt annet kirkegods i Norge. Kong Chri-

Av advokat Paul Frank

Min utmerkede venn Lauritz Sand, og andre med ham, har på en fortjenstfull måte belest uholdbarheten av det foreliggende fellesandragende om en generell benådning (amnesti?) av de forholdsvis få av de groveste landssvikforbrytere (angivere, torturister og mordere) som ennå sitter inne. Men det er allikevel én side ved andragendet, som jeg tror det kan være på sin plass å si noen ord om.

Det eneste argument som fellesandragendet fører i marken for en slik benådning er hensynet til de domtes pårørende.

I den generelle form som andragene presenterer dette argumentet er det nu for det første den ting å merke, at en slik argumentasjon spenner ben under straffen rent i sin alminnelighet. For det er vel ikke mange tilfelle hvor en straff ikke også rammer den straffedes pårørende på en måte som påkaller medfølelse. Og det er forhåpentlig ikke andragernes mening, at det skulle være større grunn til medfølelse, hvor det som her gjelder de ynkeligste og sjofleste forbrytelser mot fedrelandet og mot de enkelte ramte, enn hvor det gjelder mer vanlige forbrytelser? Den er i det hele tatt ganske påfallende denne voldsomme medfølelse med de pårørende av disse storforbryterne. Den skulle vel ikke for enkeltes vedkommende bunne i en helt igjennom uholdbar og farlig nedvurdering av selve disse forbrytelsene? Eller for andres vedkommende finne sin forklaring i de rammende linjer av Arnulf Overland:

«Du må ikke tåle så nderlig vel den urett som ikke rammer dig selv.»

Men dernest er det å merke, at hensynet til de pårørende bare er ett av de mange hensyn som her spiller inn og som må avveies i forhold til hverandre. Den avgjørende myndighet i disse saker er Kongen, dvs. Kongen i statsråd, som jeg i disse spørsmål har den fullste tillid til. Jeg kjenner den grundige måten, som disse sakene behandles på av Justisministeren, innen han eventuelt fremlegger innstilling for den samlede regjering, og jeg anser det derfor overflødig å trekke frem alle de andre hensyn som her må tas med ved vurderingen. Men siden diskusjonen vel er ment å skulle gi et uttrykk for vox populii, vil jeg bare få holde frem det etter min mening viktigste og mest alvorligste ville krenke rettsoppfatningen hos den alt overveiende delen av vårt folk. Og hva det ville kunne føre

til av konsekvenser behøver jeg bare å antyde.

Man kan og bør la nåde gå for rett, så langt nåden ikke krenker retten. Jeg sier med Lauritz Sand: Så langt, men ikke lenger!

Paul Frank.

Amnesti

Artikkelen til hr. Lauritz Sand i Morgenbladet den 4. november 1953 mot amnesti av de 52 torturister og krigsforbrytere var en gripende appell om ikke å slippe disse løs på samfunnet, har vår fulle støtte. Det er ikke noe som heter å forsvare disse landsforrædere og torturister.

Vi motstandsfolk var klar over konsekvensene av å gå til kamp mot okkupertene og det viste seg jo at vi måtte betale dyrt for idealismen, takket være disse torturister. Disse forrædere måtte jo også være klar over, at tapte deres venner, måtte de jo også ta konsekvensene av sitt landsforræderi.

Det går idag mange motstandsfolk iblant oss som er sdelagt for hele livet av den tortur som disse mennesker har den direkte skyld i. Det er også mange av dem som aldri kommer tilbake; familien vet ikke en gang hvor deres kjære er. Dette er ikke noen hævn, men

et rettferdig forlangende om at de skal som sin straff for sitt forræderi. Vi motstandsfolk har fått mange sørgelige bevis for hvor godt slikefronten arbeider innen alle stender i vårt land. Vi har mange ganger følelsen av at det vi gjorde for landet vårt i de årene, er bortkastet. — N.S.-ånden er ikke død, den lever og blomstrer blant oss, og den får meget hjelp av silkefronten her hjemme.

Vi vil på det kraftigste protestere mot løslatelsen av disse torturister og landsforrædere som er en fare for vårt land og vårt samfunn. Vi har fått nok av silkefrontens talsmenn.

Alf Amlil
Mil/org 13/100 Oslo øst
formann
Lorang Evensen
sekretær.

Det er meg ubegripelig at Ingvald Hoff (i Morgenbladet for 7. november) kan finne ut, at Amalie Christie i sitt lille innlegg forleden kaster sten på Lauritz Sand. Alle normalt følende mennesker har selvsagt den største respekt for Lauritz Sand og den nderligste medfølelse for de lidelser, som er blitt ham påført. Men derfor kan man jo være uenig i hans synspunkter. Det er altså Amalie Christie, og her deler jeg helt hennes anskuelse.

Denne oppgaven er å få gjennomført.

Tor Withhill.

Allerede lenge for krigen var det min (og flere andres) oppfatning, at fengselsstraff ikke burde være hævn, men oppdragelse.

Landssvikfangene er oftest voksne mennesker og de oppdras ikke hverken av moralpreken eller av brutal behandling (den siste kan de jo selv). Her må ganske andre metoder til. Den eneste som jeg kjenner, som virkelig hadde grunnlig innflytelse på slike fanger gjennom sin varme menneskeighet og forståelse av deres «avsporing», var en kjent læge, men han ofrer seg nu for en annen virksomhet.

Det liv, som venter disse fangene når de kommer ut, er sikkert ikke lett. De er for alle tider brennmerket (innerst inne også av seg selv), og de lever som en paria-kaste i samfunnet. Intet under, at de klumper seg sammen for å ha omgang med andre mennesker. Enkelte unntagelser bekrefter regelen. De få, som er blitt noelundne «normale» igjen, er dem, som har funnet frem til noe åndelig i en eller annen form. Men dette er, som bekjent, en trang og nok så ukjent vei for vår tids mennesker.

Sikkert er det iallfall at ingen får sin helse, sine siktninger og venner tilbake ved å vite, at en flokk «skyldige» ikke får komme ut igjen. Det utsetter heller ikke våre uhyggelige minner fra fengsler og fangeleirer — det holder dem tvertom ved like lenger enn nødvendig. Men det ville være en lysning om man kunne ane, at en ny ånd, som ikke er gjengjeldelses, begynte å virke mellom menneskene.

Grinfjange nr. 3414.

Utvandringen og det utflyttede

Av profes

Ingrid Sem

De siste fangene

Av biskop Eivind Berggrav

I den tankeutveksling som har funnet sted i «Morgenbladet» i det siste, vil jeg gjerne be om å få inn noen ord.

Såvidt jeg kan skjønne, er den praksis som myndighetene har fulgt nemlig å bruke den individuelle benådning, riktig. Den vil også være det fremdeles, bl. a. fordi det blant de 52 som nu utgjør «slumpen», også finnes typer som ikke noe menneske i dette land kan ønske å slippe løs på samfunnet. Men om de andre, de «politiske», vil jeg si at når jeg nu mener at de alle burde bli løslatt, så er det ikke først og fremst for deres egen skyld, men for våres alles. En benådning nu for jul av dem vil bety en handling til forsoning i det hele oppgjør. Det vil iallfall dermed være sluttført. Dette vil bety noe for dem

alle, jeg mener for alle dem som har vært rammet av følgene av sine handlinger under okkupasjonen. Retten er skjedd fyldest, fordi skylden er markert. Det trenges ikke å holde på med soning lenger. Derimot mener jeg at det nu er nødvendig å «markere» noe annet. Nemlig at vi kan gjøre oss ferdige. Dette er et sosialt hensyn, et hensyn til fellesskapet i det norske folk, det er ikke akkurat et retts-synspunkt. I personlig form vil det ha karakteren av at vi er villige til å tilgi alle som ønsker å ta imot noe slikt.

Vi kan ikke forandre de forbitredes sinn, men vi kan ta vekk den brodden som de mener å merke i vårt eget, så lenge det ennå sitter noen inne. Dette bør vi ha råd til: Mere: Vi bør ha plikt til det.

Eivind Berggrav.

La nåde gå for rett

Av stortingsmann Sverre Løberg

Det benådningsandragende en rekke personer i landet har innlevert til myndighetene for landssvikere som ennå sitter i forvaring i løber, er et andragende om kollektiv nåde, og i realiteten en anmodning om amnesti for dem dette gjelder. Det er et lettvinnt standpunkt, og, med en sympatisk biskop i spissen, enda lettvintere, for de øvrige underskrivere.

En av dem, overrettssakfører Synnøve Stray Fischer, sier:

«Det hender stadig at fanger benådes her i landet. Som oftest har det sin grunn i at fortsatt straff ikke lenger finnes påkrevet eller hensiktsmessig. Hvorvidt dette er tilfelle for våre landssvikfangers vedkommende, står det til benådningsmyndighetene å avgjøre, — likeså i hvilken utstrekning benådning bør innvilges den enkelte landssvikfange. Å klassifisere dem lar seg neppe gjøre av noen utenforstående».

Vel, men det er nettopp dette standpunkt våre myndigheter har inntatt og inntar. Gjennom debattene om landssvikoppgjøret har Stortinget gjentatte ganger gitt sin tilslutning til denne linje. Der foreligger intet som helst grunnlag for avvikelser fra dette syn nu.

Men Stortinget har tidligere, ved skjerpning av lovforslag fra Justis-

„Ta ingen chance —
forlang «Dubonnet!»

I anledning av innlegget under denne overskrift onsdag, skal vi gjøre oppmerksom på at det ikke er Vinmonopolet som avetterer de varer det selges; det er helt overlatt til agentene.

Morgenbladet

Lørdag 12te November 1853.

Christiania, den 11te Novbr
— Kjøbmand Hauge har for flere Valgmænd erklæret, at han vil frabede sig Gjenvalg til dette Storting. De to første Valgmænd Schweigaard og Motzfeldt blive valgte til Storthingsmænd, men hvem der blive de andre to, veed endnu Ingen, og den Sag er i høi

departementet, slått fast, at man må se strengere på de landssvikere som kommer inn under kategorien torturister.

For dem som ennå sitter i forvaring, kan der ikke føres i marken at de utførte de handlinger de er dømt for, i anfall av sinnsforvirring. De visste hva de gjorde, og begikk sine forbrytelser i nær alle tilfelle efter modent overlegg. Noen kollektiv nåde er der nu mindre enn for plass for.

Det står til Kongen i statsråd, til enhver tid, og ved bedømmelse av hvert enkelt tilfelle for seg, å gi eller avslå nåde.

Med dette burde underskriverne vært tilfreds. Det er på tide at man, også på den siden, slår seg til ro med det.

Rikshospitalet, den 10/11—1953
Sverre Løberg.

Skal nåde gå foran retten?

Jeg har lest innleggene i Morgenbladet om benådningsaksjonen for det utvalg av de verste landssvikere som ennå soner sin straff.

— Det er underlig at man skal diskutere i det hele tatt om de folk skal straffes som under beskyttelse av et fremmed styre som var påtvunget landet vårt, har begått de mest hårreisende forbrytelser som noengang er skjedd innenfor Norges grenser. Det er like underlig å oppleve at en mann som har vært særlig hardt plaget av krigstidens torturister blir bebredet at han trekker frem alvorlige og tungtveiende momenter mot å slippe disse torturister løs. (Eivind Eckbos svar til Lauritz Sand 5. ds.)

Det syn man har på dette spørsmål må være bestemt av ens prinsipielle holdning til hele spørsmålet om demokrati eller diktatur. Man må søke å holde utenfor de rent personlige, følelsesmessige momenter fremkalt av ens aktive stilling på den ene eller andre siden under krigen. De aller fleste av oss var hverken utsatt for fiendens kroppslige tortur eller not godt av de privilegier tyskerne søkte å gi

2

Forts. side 6.

«La nåde gå for rett»

De som er dømt ifølge etterkrigsoppgjøret skal *angre*, heter det. Og denne sin anger skal de legge utvetydig for dagen. Hvis ikke blir det ikke tale om noen slags nåde.

Hva er det som skal angres?

Den alt overveiende del av dem som var medlemmer av NS-bevegelsen har aldri lagt en hånd på noe medmenneske og aldri tilgodesett seg med noe av sin nestes gods. De innstilte seg rent politisk med de norske nasjonale interesser for øye — og utelukkende dem for øye — fordi de mente med rette ikke å kunne feste lit til det som offisielt ble fortalt dem om årsaken til at Norge ble dratt inn i ulykken.

De ble dømt av dem som trodde. Og de ble dømt hardt. Det ble konstruert et nytt begrep innen norsk rettsutøvelse: det solidariske skyldansvar. I medhold av denne konstruksjon ble det slått ned for fote. Uten pardon! Biskop Berggrav som i 1945 påtok seg å spille folkedommerens rolle, uttrykte seg om NS-medlemmenes solidariske ansvar på følgende måte:

«Grunnskylden var den partimessige avtale om blindt myrderi av uskyldige, i sammensvergelsens interesse:»

Dette er med andre ord den *skyld* som «folkets rettsbevissthet» krevde at det måtte reageres mot og som man nå forlanger at det skal vises *anger* for.

Kan et menneske angre noe det ikke har gjort?

Kan et menneske erkjenne et skyldforhold uten at selve *grunnlaget* for de beskyldninger som er rettet mot det blir fullt og objektivt klarlagt? Er de troende fra 1940 de rette til å sette bannstrålen på den som mente å ha grunn til å tro noe annet om

(Forts. s. 8).

«La nåde gå for rett»

(Forts. fra side 1.)

det faktiske hendelsesforløp, og som nå — dag for dag — får denne sin avvikende oppfatning bekreftet? Det kan i denne forbindelse være nok å vise til minister Einar Masengs nettopp utkomne bok, «1905—1940», der han — riktigere enn noen NS-motstander i dette land hittil har gjort det — setter tingene på plass.

Ikke noe NS-medlem ber — meg bekjent — om å bli fritatt for skyld han etter det faktiske gjerningsinnhold og normale rettsprinsipper må ta på seg. Men mer kan det heller ikke kreves av ham.

La oss få klarlagt *grunnlaget* for det hele forinnan vi bruker ordet *skyld* som et fastslått begrep. Så kan vi siden snakke om *angeren*. Og imens får man i anstendighetens⁴ navn la nådesmakten øve sin gjerning uten at det kjøres opp med argumenter som ennå henger i luften.

Det norske folket vet idag — eller burde i et hvert fall vite — meget mer om hva og hvem som dro landet inn i krigen i 1940 enn det gjorde i 1945, og ennå driver det over oss svarte skyer at tvil som bare en objektiv framtid kan splitte.

La denne tvilen komme de dømte til gode! Snart ni års innesperring, bør tilfredsstille selv den mest hatefullt innstilte.

Gjør mot våre egne landsmenn hva vi har gjort mot

de fengslede fremmede. Slipp dem ut!

Og så prøver vi fra alle hold — objektivt og rolig, og uten å la våre følelser løpe av med oss — å finne fram til det faktiske *grunnlag*.

Først da kan vi med rette diskutere begrepene skyld og anger.

Oslo, 9. novbr. 1953.

Helge Grønstad.

Dette innlegg er kommet i retur fra Morgenbladet som nektet å trykke det.

⁴ «... og utmer, som gjorde at såpass mange sviktet under okkupasjonen.

24. oktober? Kom bare ikke nu med en ansøking til kirkeministeren om at ha

rellet er rikt illustrert og har også et par vakre reproduksjoner. «Julefest» som titelen lyder, er i det

Hr. Lauritz Sand

Det å slå eller på annen måte å utsette en fange for pinsler er verre enn råskap. — det er dyrisk, ja jeg går endog så langt at selv en ørefik er utilstedeelig når et menneske er bunnet.

Nøyaktig det samme ga jeg uttrykk for i en artikkel allerede så tidlig som i juni 1945 uten å få det inn i noen avis. Jeg var nemlig NS og dermed er alt sagt. Nei, den høyt lovpriste frihet i skrift og tale som ble gjenvunnet i 1945 er det nok best å snakke så sakte om, den ble bare overflyttet fra tyskerne til de nye makthaverne og blant dem hele den norske presse. Ja selv nå snart 9 år senere anser jeg det nytteløst å få min mening inn i dagspressen.

Deres innlegg i Morgenbladet røper tydelig nok at Deres hat er usvekket og at De intet har fornemmet av den demrende tvil om berettigelsen av de norske myndigheters og deres tilhengers atferd fra 1945 og fremover, og dog er det tusener og atter tusener som forlenget har begynt å tenke.

Jeg synes synd på Dem, hr. Sand, ikke bare for Deres lidelser under fangenskapet, men enn mer for den psykiske lidelse De visselig har måttet døye for hver og en av NS som har sluppet ut av fengslet. Den må i sannhet ha vært forferdelig når De med så innbitt hat kan klamre Dem til de arme 52 som er igjen. Intet annet enn hevntørst vil tjene på fremdeles å holde på de.

De unner Dem ikke for å regne alle tilhøpe for en samling kjeltringer av verste

slags. Ja er De nå så sikker på dette hr. Sand? Har De bemøyet Dem med å undersøke i rettsjournalene om grunnen til fangenes livsvarige fengselsstraff? Det er utvilsomt formålstjenlig å bruke ord som torturister i Deres kampanje, det fenger så lett især når det utgår av Deres munn.

Jeg kjenner ingen av de som ennå sitter inne, men jeg skulle ta meget feil om det er mer enn noen ganske få som fortjener den gemene betegnelsen torturist. Drapsmenn kaller De dem også hr. Sand! Ja, kanhende, men drapsmenn var der også på den andre siden og ikke så ganske få heller. Disse går i dag frank og fri, ja er ikke engang blitt gransket, med unntagelse av de to som ble tiltalt for rovmordet på det jødiske ekteparret. Alle vet jo hvorledes den saken endte.

Så er det enda et meget viktig moment, nemlig motivet for den forbrytelse som høyesterett ga dem livsvarig innesperring for. Det er nemlig en kjennsgjerning at motivet, som henger nøye sammen med vedkommendes subjektive oppfatning, overhodet ikke spilte noen rolle i noen som helst av rettsoppgjørets dommer. Str.lovens paragraf 42 ble simpelthen ignorert. Dessuten er det vel sannsynlig at hvis disse 52 ble dømt idag ville også dommene for mange av dem blitt annerledes. Forøvrig anser jeg det ikke utelukket at flere av de kan være bedre mennesker enn både Dem og meg, sin livsstraff tiltross.

De spiller også på platen om de stakkars gjenværende

etter tyskernes likvideringer, under okkupasjonen, og det skal være visst og sant at de har all vår medfølelse behov. Men adressen er selvsagt feil. NS kan og må ikke debiteres fra noe av dette, rent bortsett fra at ofrene selv grep en sjanse. Men har De hr. Sand, også tenkt på de gjenværende etter de myrdede på den andre siden? Sikkert ikke, da Deres forsøk på å forpurre den menneskekjærlige handling fra de 29 ellers ikke var blitt iverksatt.

Det er ikke tvilsomt at De ville erhvervet Dem større sympati om De hadde inntatt det motsatte stundpunkt av hva De offentlig har kunngjort.

A. P. B.

La nåde gå for rett

Den diskusjonen som i øyeblikket går på er på mange måter interessant men til samme tid forstemmende.

For meg ser det ut som om begge de diskuterende parter går ut fra som gitt at alle NS-medlemmer er forbrytere og at det ikke er noen grunn til å se nærmere på den siden av saken.

At det er blitt avsagt felende straffedommer med angivelig hjemmel i den såkalte landssviklovgivning, er på det rene. Men det er likeså fullt på det rene at disse dommene bygger på en oppfatning av de faktiske bevisenheter som i en vesentlig grad har måttet revideres ved de avsløringer som de senere årene har bragt. Her i landet synes man å ha vært utilbøyelig til å erkjenne dette faktum. Slik brikkene en gang er blitt stilt opp, skal de stå. Forsøk på å få omtegnet kartet i forhold til de virkelige konturer — slik de stadig sterkere har gitt seg til kjenne — har støtt på avgjort motstand. At Granskningskomiteens resultater fra 1945 og 1946 ubehjelpelig er foreldet, har vært uten betydning, og selv Stortinget har så sent som i mars dette år nektet å være med på å hitføre en klarlegging i samsvar med de seneste faktiske opplysninger.

En dom — såvelsom en fordømmelse — har ikke noen egenverdi. Den har sin betydning og har krav på respekt bare i den utstrekning den stemmer med det faktiske gjerningsinnhold. Svikter dette, så svikter også dommen. Og da må det en revisjon til. Hvis ikke opprettholder man en notorisk urett.

Vi vet meget idag. Særlig meget. Og ennå mer vil vi komme til å få vite. Enten man vil det eller ikke, må man avfinne seg med den ting at «fastslåtte» ting nok likevel ikke var så forankret i det faktiske som man en gang trodde.

Den endelige og holdbare dom er med andre ord ikke avsagt ennå. Det har enhver som har fulgt litt med, forståelsen av. Og desto varsommere må man følgelig være med betingelsesløst å opphøye NS-medlemmenes «forbrytelse» til et aksiom.

Rolf Ruyter.

Når en del av vår kirkes og rettsvesens mest kristelig-sinnede kristne sender et andragende til kongen om å oppfylle folkets varme ønske om frihet for de politiske fanger, må det være riktigst å overlate saken til kongen, uten innblanding fra publikum. Særlig forstemmende er det når representanter for hevnen, — ja, man fristes til å si: hat og ondskap, gis spalteplass i vår dagspresse, med så lite saklig innlegg som det av Lauritz Sanfå 4. ds. — fullt

av løse påstander og snakk som vi forlengst burde være ferdige med. Punkt for punkt kunne de gjendrives, men de er som kjent tilfelle, så forstokket, at selv gudene, etter sigende, kjemper forgjeves. La oss overlate saken til de rettsinnede kvinner og menn som har tatt den opp, og om hvem vi vet, at de alle går inn for å gagne vårt folk og land. Hat river ned, kjærlighet gjenopprettet.

Herdis H. Vogt.